

Teknik og Miljø

Natura 2000

Konsekvensvurdering



Vådområdeprojekt Mosen på Omø

Forsidefoto: Mosen på Omø.

INDHOLD

| | |
|-----------------------------------------------------------|----|
| Resume | 4 |
| 1. Indledning | 5 |
| 2. Områdebeskrivelse | 5 |
| 2.1 Generel områdebeskrivelse og historik | 5 |
| 2.2 Forekomster af Natura 2000-udpegningsgrundlag | 6 |
| 2.3 Forekomster af bilag IV-arter | 7 |
| 3. Projektbeskrivelse | 7 |
| 4. Projektets konsekvenser for naturinteresserne | 9 |
| 4.1 Konsekvenser for Natura 2000-udpegningsgrundlag | 9 |
| 4.2 Konsekvenser for bilag IV-arter | 10 |
| 5. Konklusion | 10 |
| Referencer | 10 |
| Bilag 1: Oversigtskort | 11 |
| Bilag 2: Kortlagte habitat-naturtyper | 12 |
| Bilag 3: Projektskitse | 13 |
| Bilag 4: Natura 2000 udpegningsgrundlag | 14 |

Resumé

Der er udarbejdet en teknisk forundersøgelse til et vådområdeprojekt i Mosen på Omø. Projektet skal forbedre og sikre forholdene for habitatnaturtypen strandeng og for en række fuglearter, der er udpeget for Natura 2000-området. Projektet skal desuden forbedre ynglemulighederne for grønbroget tudse og strandtudse.

Konklusionen af konsekvensvurderingen er, at projektet vil gavne vilkårene for naturtypen strandeng og områdets egnethed for ynglefugle som rørdrum, klyde og alm. ryle, samt rastefugle som sangsvane, bramgås, skeand m.fl. Projektet vil desuden være til gavn for bilag IV-arterne grønbroget tudse og strandtudse.

1 Indledning

Slagelse Kommune har foranlediget udarbejdelse af en teknisk forundersøgelse /1/ til et vådområdeprojekt i Mosen på Omø.

Projektområdet er beliggende i Natura 2000-område nr. 162 "Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø".

Projektets formål er at sikre og forbedre forholdene for en række af de arter og naturtyper, der er udpeget for Natura 2000-området og for arter der er opført på habitatdirektivets bilag IV.

Da projektet påvirker og forudsætter indgreb i habitatnaturtyper, er det efter Slagelse Kommunes opfattelse omfattet af kravet om konsekvensvurdering i habitatbekendtgørelsen (BEK nr. 926 af 27. juni 2016).

2 Områdebeskrivelse

2. 1 Generel områdebeskrivelse og historik

Mosen på Omø er et ca. 70 ha stort naturområde beliggende på vestkysten af Omø (bilag1). Naturtyperne er strandeng, grå/grøn klit og klithede. Området er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Det er et vigtigt yngle- og rasteområde for vadefugle, lappedykkere og gæs. Grønbroget tudse og strandtudse yngler her.

Mosen ligger bag et 470 meter langt kystdige (på sydvestkysten), der blev etableret omkring 1953. Samtidigt oprettedes digelaget for Mose på Omø. Formålet var at afvande strandengene, så de kunne afgræsses. Udpumpning af vand blev sikret via en hovedgrøft (Langelandsørerenden) til en vindpumpe på vestkysten.

Siden ca. år 2000 har driften af vindpumpen været meget uregelmæssig. Dette har givet anledning til store vandstandssvingninger. Høj vandstand store dele af året har medført ophør med græsning på de fleste af strandengene. I andre tilfælde har pludselig afvanding i forår og forsommer i kombination med langvarigt varmt og tørt vej medført negative påvirkninger på fuglelivet.

Der har i digelagets vedtægter ikke været defineret et niveau for vandstanden, og afvanding er sket alene ud fra hensynet til afgræsning og dyrkningssikkerhed på tilgrænsende arealer.

De sidste ca. 3 år har vindpumpen været helt ude af drift, og afvanding sker p.t. via et meget lavtliggende afløbsrør gennem diget. Røret sander jævnlige til fra havsiden, og skal derfor tilbagevendende graves frit med gravemaskine. Der er ikke tale om en permanent holdbar løsning.

Et midlertidigt stigningsbord i mosens afløb (indenfor diget) sikrer p.t., at området ikke afvandes unødigt.

På baggrund af driftsmæssige vanskeligheder har digelaget på en ekstraordinær generalforsamling besluttet at nedlægge lagets aktiviteter. Med beslutningen ønsker laget at starte en proces, hvor Slagelse Kommune overtager drift og administration af digelagets anlæg og forpligtelser.

I forbindelse med, at Slagelse Kommune skal tage stilling til den fremtidige drift, ønsker kommunen at sikre de bedst muligt hensyn til Natura 2000-interesserne. På den baggrund er der udarbejdet en teknisk forundersøgelse /1/, som beskriver mulighederne for at sikre naturværdierne.

Der er p.t. 14 lodsejere i projektområdet.

Supplerende beskrivelse af område og historik findes i /1/.

2.2 Forekomster af Natura 2000-udpegningsgrundlag.

Det samlede udpegningsgrundlag for Natura 2000-området fremgår af bilag 4.

Habitatnaturtyper (se bilag 2):

Strandeng (1330): Ca. 43 ha.

Grå/grøn klit * (2130): Ca. 19,6 ha

Klithede* (2140): Ca. 5,3 ha.

*: *Prioriteret naturtype*

Strandengenes flora er de fleste steder domineret af krybhvene, mens de fugtige lavninger har karakter af saltpander med kveller, kødet hindeknæ og spydmælde. Især i de indre dele af Mosen er der partier domineret af strand-kogleaks /1/. I strandengens nordøstlige del findes en ca. 6 ha. stor strandsø, der sjældent er helt udtørrende. Store dele fremstår dog typisk udtørret med blottede mudderflader gennem sommerhalvåret.

På klitheden og den grå/grønne klit findes blandt de dominerende arter fåresvingel, liden klokke og engelskræs. Her ses også mere specielle planter som hedelyng, strand-krageklo og strand-nellike.

Fugle

Eventuelle fund i 2016 er ikke opført.

| | |
|-----------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| Rørdrum | To ynglepar i 2007 og en paukende han i 2008 /2/. Seneste ynglefund i 2013 (1 par)/1/. |
| Rørhøg | Seneste ynglefund i 2012 (1 par) /1/. |
| Klyde | Ikke ynglende, men sommerrastende i 2014 og 2015 /1/. |
| Almindelig ryle | Har ikke ynglet i Mosen de sidste ca. 50 år /1/. |
| Splitterne | To ynglepar i 2007 /2/ |
| Havterne | Ikke ynglende i Mosen i nyere tid /1/. |
| Dværgterne | Muligt yngleforsøg i 2011 /1/. |
| Mosehornugle | Ikke ynglende i Mosen i nyere tid /1/. |

Padder

Stor vandsalamander

I maj 2015 blev der fundet 2 larver af stor vandsalamander i et vandhul beliggende i den sydligste spids af Mosen (matrikel nr. 2 d).

Klokkefrø

Klokkefrø findes ikke på Omø.

2.3 Forekomster af bilag IV-arter

Strandtudse og grønbroget tudse.

I maj 2015 blev der observeret 200-300 kvækkende hanner af strandtudse og ca. 50 hanner af grønbroget tudse i Mosen /3/.

Den 4. maj, hvor der var relativ høj vandstand (oversvømmelser) på de sydlige strandenge (matrikel 2 I m.fl.), var kvækkeaktiviteten højest her. Den 8. maj var vandstanden faldet i det sydlige område, og kvækkeaktiviteten var nu højest i det nordøstlige vådområde (matrikel 17 q m.fl.).

På trods af den store yngleaktivitet i 2015, blev der kun fundet enkelte haletudser af begge arter.

Det konkluderes i /3/, at de sydlige strandenge er for tidligt udtørrende til at sikre overlevelse af de to arters haletudser. Det konkluderes endvidere, at det nordøstlige vådområde har en vegetationsstruktur, der ikke er optimal for de to arter hovedsageligt på grund af udbredte bevoksninger af strandkogleaks.

I områdets nordvestlige del på klitheden og den grå/grønne klit findes et par gravede permanente vandhuller. Her er tudserne ikke fundet ynglende, men alene grøn frø.

Spidssnudet frø

Ved besigtigelser i maj 2015 blev der fundet enkelte larver af spidssnudet frø i den vestlige del af mosen (matr. 12c) samt i den sydligste spids (matr. 15 c).

Markfirben

Der er ikke søgt efter markfirben i projektområdet. Klitheden og den grå/grønne klit er en velegnet biotop for markfirben, og det er umiddelbart sandsynligt, at arten findes her. Arten er tidligere fundet på Omø.

3 Projektbeskrivelse

Projektet tager udgangspunkt i den tekniske forundersøgelse afsnit 7.1.3 2, senarie 2 "hensigtsmæssig hydrologi". Der er i den følgende projektbeskrivelse foretaget enkelte justeringer i forhold til den tekniske forundersøgelse. Se projektskitsen, bilag 3

Det overordnede projektområde er markeret på kortbilag 1. I forbindelse med senere efterfølgende detailprojektering kan afgrænsningen blive justeret.

Projektet skal stabilisere vandstandssvingningerne i Mosen. Både for at sikre god hydrologi i habitatnaturtypen strandeng og for at opnå velegnede yngle- og fourageringssteder for fuglearter på udpegningsgrundlaget. I dele af Mosen ønskes en lidt højere vandstand end i de øvrige dele, for at sikre gode vilkår for især rørdrum. Projektet skal desuden forbedre yngleforholdene for grønbroget tudse og strandtudse.

Det eksisterende udløb fra afløbsgrøften gennem diget mod vest lukkes, og der etableres en ny kanal mod nord. Udløbet udstyres med en brønd/stigbord, hvori vandstanden kan reguleres. Tilbageløb af saltvand medvirker til at sikre strandensvegetationen. Formålet med at omlægge afløbet er at gøre udmundingen vedligeholdelsesfri og undgå behovet for vindpumpe. På nordkysten sker der ikke en omlægning af sand på stranden, som ved det nuværende afløb på den vestvendte kyst.

Der anlægges et nyt lavt dige/jordvold på tværs midt i Mosen. I diget placeres et stigbord, som skal sikre stabil høj vandstand i områdets indre nordlige dele i fuglenes yngle- og vinterperiode 1. december til ca. 1. august. I sensommeren sænkes vandstanden for at sikre afgræsning af

området. Løsningen skal optimere vandstandsforholdene i Mosen, så forholdene for både fugle og afgræsning sikres. Vigtigt er det, at man igennem etableringen af den lave vold gennem Mosen centrale del sikrer muligheden for at regulere vandstanden i Mosens indre og ydre dele separat. Dette vurderes at kunne få stor betydning for en række fuglearter, herunder rørdrum, ænder og muligvis også rørhøg /1/.

Der anlægges 3 lavvandede bekkasinskrab på strandengene, som skal sikre ynglemuligheder for grønbroget tudse og strandtudse. Skrabene vil desuden kunne have betydning for vade- og andefugle.

Projektet indebærer følgende tiltag (alle koter er i meter DVR 90):

1. Det eksisterende dige mod vest forsegles ved lukning af eksisterende udløb ved (A). Lukningen skal være permanent og sikre mod indtrængning af havvand fra kystsiden.
2. Der etableres en ny grøft mod nord (B). Den anlægges på matrikel 2h således at den tangerer skellet mod matrikel 2l. Grøftens længde vil være ca. 320 meter. Bundkote ca. 0,1 m DVR90. Dybde fra terræn ca. 0,3 meter, bundbredde 0,5 meter, anlæg 1:1, dvs. bredde i terræn ca. 1,1 meter. Græstørv afskrabes inden gravning og anvendes ved tildækning af nyt dige, se pkt. 7.
3. Der etableres en rørunderføring (C) under vejen fra grøften til havet. Rørets længde vil være ca. 25-35 meter. Det skal sikres, at rørets diameter sikrer tilstrækkelig afstrømning fra Mosen, men samtidigt under normale vejrforhold ikke vil give anledning til oversvømmelse af bagvedliggende sommerhuse ved indtrængning af havvand. I den tekniske forundersøgelse er forslået rørdiameter $\varnothing 40$.
4. Der etableres et regulerbart stigbord eller lignende anordning ved udløbet (D). Denne skal kunne reguleres med trin af 5 cm i intervallet kote 0,1 – 0,6 meter.
5. Ovennævnte rør monteres med kontraklap eller lignende, som forhindrer indtrængning af havvand. Anordningen skal manuelt kunne aktiveres ved varsel om langvarig forhøjet vandstand (krav fra Kystdirektoratet). Ved normale vejrforhold skal anordningen ikke være i funktion, dvs. her skal saltvand frit trænge ind i området.
6. Gammelt stigbord (E) fjernes.
7. Der anlægges et lavt dige (F). Diget skal indgå så naturligt i terrænet som muligt. Det anlægges på matrikel 12d, således, at det tangerer skellet mod syd. Digets længde vil være ca. 220 meter. Diget skal sikre, at der kan holdes en 10-30 cm højere vandstand i mosens nordlige del end i den sydlige, maksimalt i kote 0,7. Digets højde vil anslået være max 0,5 meter over terræn, skønsmæssigt gennemsnitligt 0,3-0,4 meter. Der anvendes i udgangspunktet opgravet materiale fra ny grøft samt bekkasinskrab (se pkt. 2 og 7). På diget anbringes plantetørv, der er skrabet fra overfladen ved anlæggelse af ny grøft og bekkasinskrab. Diget bør umiddelbart anlægges relativt fladt eksempelvis skråningsanlæg 1:4. Hensigten er, at diget med tiden skal kunne afgræsses af kreaturer uden nedtrampning af brinker. (Diget frahegnes dog af kommunen nogle år for at sikre stabilt plantedække). Digets dimensioner vil fremgå af detailprojekteringen. Herunder skråningsanlæg anlæg, bredde af evt. kronekant, behov for evt. lerkerne eller andet supplerende jord m.v.
8. Der etableres et regulerbart stigbord eller lignende (G), der kan reguleres med intervaller af 5 cm. Øvre kant (overfald) skal i udgangspunktet være 0,7 m DVR90. Anordningen skal kunne aflåses.
9. Der anlægges tre lave vandhuller (H, I og J) med op til et areal på hvert ca. 500 m² og en dybde 0,2-0,3 meter. Bredderne anlægges svagt skrånende ca. 1:5. Det samlede areal og dybde (dvs. rumganget af det opgravede) tilpasses således, at det svarer til den mængde, der skal anvendes til diget. Herved undgås så vidt muligt overskudsjord. I nødvendigt omfang afskrabes græstøv og anvendes ved tildækning af nyt dige, se pkt. 7.

Detailprojektering finder sted primo 2017. Detailprojektet kan medføre ændringer/justeringer i projektbeskrivelsen.

Efter en gennemførelse af projektet er det centralt, at der sikres en afgræsning med kreaturer i Mosen. Det er afgørende for, at både vadefugle og padder kan yngle i området.

I den tekniske forundersøgelse er beskrevet 0-scenarie samt et scenarie med helt naturlig hydrologi. Vurderingen har været, at disse to scenarier ikke vil kunne sikre Natura 2000-interesserne i området.

Et alternativt scenarie, hvor anlæggelse af et dige gennem Mosen undlades, har været diskuteret med rådgiver. Vurderingen har været, at dette scenarie ikke i tilstrækkelig grad vil sikre gunstige betingelser for især rørdrum.

4 Projektets konsekvenser for naturinteresserne

4.1 Konsekvenser for Natura 2000-udpegningsgrundlag

Naturtyper

Strandeng

Det er vurderingen, at projektet vil medføre en mere optimal og stabil vandstand end hidtil på strandengene og i de vådområder, som er hydrologisk forbundne med strandengene. Dette forventes at gavne vilkårene for habitatnaturtypen strandeng. Projektet vil sikre mod langvarige oversvømmelser i sommerhalvåret, og dermed gøre arealerne mere egnede for kreaturgræsning. I forårs- og sommerperiode med lav nedbør og høje temperaturer, vil projektet sikre mod tidlig udtørring af strandengene.

Afgræsning er en forudsætning for opretholdelse af naturtypen strandeng, og i øvrigt en forudsætning for at sikre egnede yngle- og fourageringsforhold for fugle og padder. Afgræsningen vil modvirke den nuværende udvikling, hvor strandkogleaks har bredt sig på store dele af strandengene. I det nordøstligt beliggende vådområde, hvor der sikres en lidt højere vandstand, forventes det, at der bevares/udvikles en rørsump af strandkogleaks og tagrør, til gavn for rørdrum og evt. rørhøg.

Projektet indebærer, at der foretages afgravning af ca. 350 m² strandeng ved anlæggelse af grøften B samt op til ca. 1.500 m² strandeng ved anlæggelse af 3 ynglesteder til grønbroget tudse og strandtudse (bekkasinskrab).

Projektet indebærer desuden, at der ved anlæggelse af et nyt dige (F) foretages en terrænhævning på over en strækning på ca. 220 meter i en bredde af ca. 2-3 meter, dvs. i alt ca. 400-650 m².

Samlet set indebærer projektet en påvirkning af ca. 2.500 m² strandeng ved afgravning eller terrænhævning. Det berørte areal udgør ca. 0,6 % af det samlede strandengsareal på 43 ha i Mosen.

De 3 lavvandede bekkasinskrab vil ikke fremstå som permanente søer, men som lavninger på strandengen, der forventeligt vil udtørre sent på sommeren. Det er forventningen, at den vegetation der udvikles i lavningerne vil være naturlig strandengsvegetation som kveller, kødet hindeknæ m.m. og dermed fortsat fremstå som en naturlig del af naturtypen strandeng.

Ved anlæggelsen af diget (F) sikres det ved placering af opgravet plantetørsv fra grøft og bekkasinskrab, at der fremkommer naturlig strandengsvegetation (projektbeskrivelsen pkt. 7). De højeste dele af diget vil med tiden muligvis udvikle en vegetation, der merer har karakter af strandoverdrev end af strandeng.

Samlet set er vurderingen, at projektets effekt på naturtypen strandeng vil være positiv.

Klithede og grå/grøn klit

De tørre naturtyper klithede grå/grøn klit ligger så højt i terrænet, at de ikke vil blive berørt af ændrede vandstandsforhold.

Fugle

Ved at forbedre hydrologien på strandengene og herunder sikre områdets afgræsning, vurderes det, at områdets egnethed for engfugle vil forbedres, herunder for ynglende almindelig ryle og klyde.

Det vurderes, at mere stabile vandstandsforhold desuden vil gavne forholdene for svaner, gæs og andefugle herunder rastende sangsvane, knopsvane, bramgås, sædgås, grågås, skeand.

Det vurderes, at en relativ høj vandstand med rørsump i den nordøstlige del af Mosen vil gøre området mere egnet for ynglende rørdrum og rørhøg.

Arter der mere perifert vil kunne gavnnes af projektet er ynglende splitterne, havterne, dværgterne, og mosehornugle samt evt. rastende havørn.

Padder

Det er vurderingen, at projektet ikke vil medføre ændret hydrologi eller saltbalance af betydning for de ferskvandsbiotoper, som er velegnede yngleområder for stor vandsalamander og spidssnudet frø, herunder lokaliteten i Mosens sydlige spids, hvor begge arter er fundet.

4.2 Konsekvenser for bilag IV-arter

Grønbroget tudse og strandtudse

Projektet forventes at medføre markant forbedrede vilkår for grønbroget tudse og strandtudse, idet deres yngleområder får større udbredelse.

Markfirben

De tørre højtliggende arealer med klithede og grå/grøn klit, der er potentielle levesteder for markfirben berøres ikke af projektet.

Vurderingen er, at ingen andre bilag IV-arter vil kunne få forringede levevilkår som følge af projektet.

5 Konklusion

Vurderingen er, at projektet

- vil forbedre vilkårene for habitatnaturtypen strandeng og en række af de fuglearter, der er udpeget for Natura 2000-området
- vil forbedre vilkårene for bilag IV-arterne grønbroget tudse og strandtudse
- vil bidrage betydeligt til at sikre gennemførelse af Natura 2000-plan og –handleplan for N162.

Referencer

/1/ Teknisk og biologisk forundersøgelse til etablering af naturlige vandstandsforhold i Mosen på Omø", SWECO, 2016.

/2/ Natura 2000-handleplan 2010-15

/3/ Monitoring af grønbroget tudse og strandtudse i Omø Mose 2015, Amphi Consult, 2015.



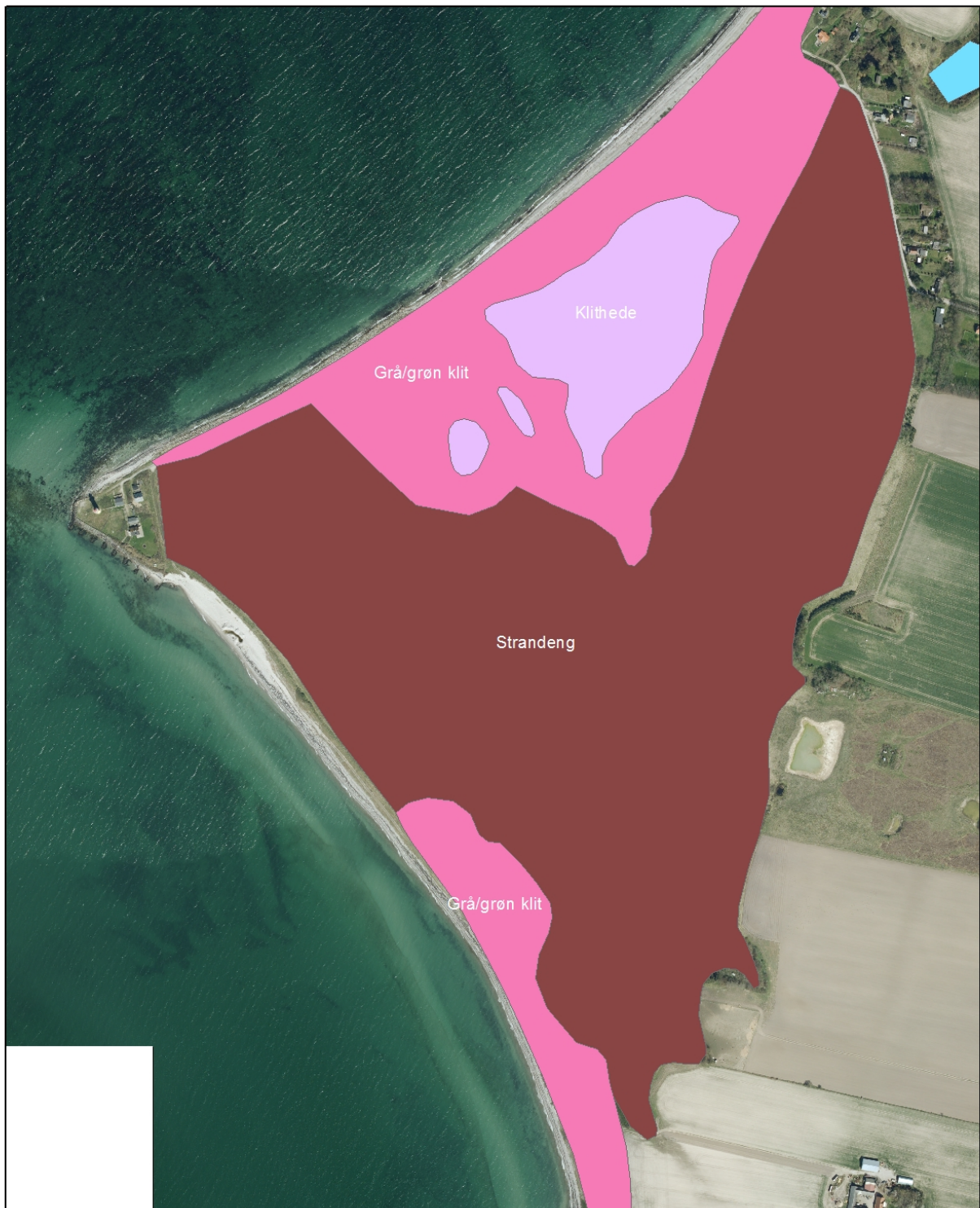
0 100 200 400 m

Bilag 1

Oversigtskort, Mosen på Omø

Gul linje markerer det overordnede projektområde

Topografisk kort: Styrelsen for Dataforsyning og effektivisering
 Luftfoto 2016: ©SDFE og ©Danske kommuner

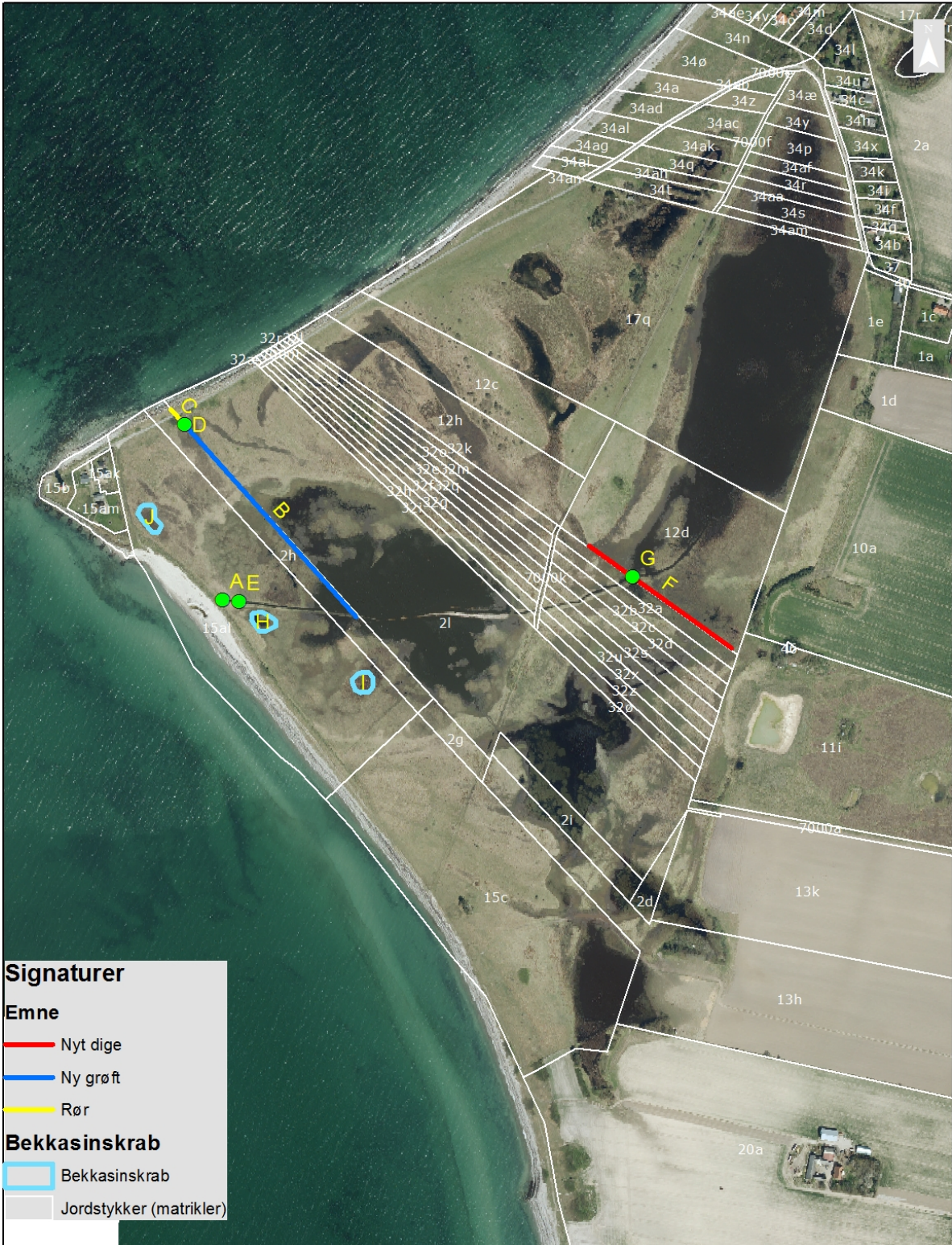


Bilag 2

Kortlagt habitatnatur

0 100 200 400 m

Luftfoto 2016: ©SDFE og ©Danske kommuner



Signaturer

Emne

- Nyt dige
- Ny grøft
- Rør

Bekkasinskrab

- Bekkasinskrab
- Jordstykker (matrikler)

Bilag 3
Projektskitse

0 100 200 400 Meter

Luftfoto 2016: ©SDFE og ©Danske kommuner

Bilag 4

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område N162

Mosen på Omø er beliggende i Habitatområde nr. 143 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 96.

| Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 143 | | |
|----------------------------------------------|----------------------------|-----------------------------------------|
| Naturtyper: | Sandbanke (1110) | Vadeflade (1140) |
| | Lagune* (1150) | Bugt (1160) |
| | Rev (1170) | Strandvold med flerårige planter (1220) |
| | Kystklint/klippe (1230) | Enårig strandengsvegetation (1310) |
| | Strandeng (1330) | Forklit (2110) |
| | Hvid klit (2120) | Grå/grøn klit (2130) |
| | Klithede* (2140) | Søbred med småurter (3130) |
| | Kransnålalge-sø (3140) | Næringsrig sø (3150) |
| | Brunvandet sø (3160) | Vandløb (3260) |
| | Tør hede (4030) | Kalkoverdrev* (6210) |
| | Surt overdrev* (6230) | Tidvis våd eng (6410) |
| | Urtebræmme (6430) | Hængesæk (7140) |
| | Bøg på mor (9110) | Bøg på muld (9130) |
| | Ege-blandskov (9160) | Vinteregeskov (9170) |
| | Elle- og askeskov* (91E0) | |
| Arter: | Stor vandsalamander (1166) | Klokkefros (1188) |

| Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 95 | | |
|-------------------------------------------------------|---------------|-------------|
| Fugle: | sangsvane (T) | grågåås (T) |
| | troldand (T) | rørhøg (Y) |
| | blishøne (T) | |

| Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 96 | | |
|-------------------------------------------------------|---------------------|----------------|
| Fugle: | rørdrum (Y) | knopsvane (T) |
| | sangsvane (T) | sædgås (T) |
| | grågåås (T) | bramgåås (T) |
| | skeand (T) | edderfugl (T) |
| | føjlsand (T) | havørn (T) |
| | rørhøg (Y) | klyde (Y) |
| | almindelig ryle (Y) | splitterne (Y) |
| | havterne (Y) | dværterne (Y) |
| | mosehornugle (TY) | |

Naturtyper, fugle og andre arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver at der er tale om en prioriteret naturtype. Ved fuglearter: "T" = trækfugl, "Y" = ynglefugl. Udpegningsgrundlag for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Slagelse Kommune
Teknik og Miljø
Natur, Vej og Trafik
Dahlsvej 3
4220 Korsør

www.slagelse.dk

Januar 2017
Redaktion: Knud Henrik Larsen, Naturgruppen
Design: Teknik og Miljø/NFN
Tryk: Slagelse Kommune

